

3. Стандартизовані звіти. Звіти складаються на основі вимог і принципів міжнародних стандартів. Такі форми мають певні переваги над попередніми, які полягають у можливостях порівняння з звітами інших компаній, що дає можливість визначення соціального рейтингу компанії та визнання її у міжнародній діловій спільноті.

В Україні встановлено порядок подання Звіту про управління, що є способом відображення нефінансової інформації вітчизняних підприємств. Згідно із законодавством такий звіт зобов'язані формувати та висвітлювати тільки великі та середні підприємства, при цьому останні можуть включати до нього лише фінансову інформацію. Це суттєве послаблення, так як саме нефінансова інформація на практиці становить більшу частину даного звіту. Нефінансова інформація стосується навколишнього середовища та персоналу, досліджень, розробок і благодійності. Банки, у яких більше 500 співробітників, повинні також розкривати інформацію про дотримання прав людини та боротьбу з корупцією. Звіт з управління є формою нефінансової звітності, складання та оприлюднення якої є базисом забезпечення прозорості, інвестиційної привабливості та стратегії довгострокового сталого розвитку підприємства. Перевірка достовірності інформації, наведеної у Звіті про управління, може здійснюватися за такими ключовими параметрами: організаційна структура та опис діяльності підприємства, результати діяльності, ліквідність та зобов'язання, екологічні, соціальні аспекти, кадрова політика, ризики, дослідження та інновації, фінансові інвестиції, перспективи розвитку, корпоративне управління.

Відсутність чітких законодавчих вимог до формування конкретних показників Звіту про управління призвело до формування наукових дискусій щодо вирішення зазначених проблемних питань. Із розвитком і розширенням інформаційних запитів та інтересів стейкхолдерів неминуче виникне питання необхідності уніфікації інформаційного наповнення Звіту з управління.

Список використаних джерел

1. Король С.Я. Аудит нефінансової звітності: проблеми та напрями вдосконалення. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Економічні науки.* 2017. № 44. С. 55-62
2. Методичні рекомендації зі складання звіту про управління, наказ Міністерства фінансів України № 982, документ v0982201-18. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
3. Пушкар М.С., Голінач Л.І. Соціальна відповідальність бізнесу: теорія і практика: монографія. Тернопіль: Карт-бланш, 2018. 245 с.

Наталія ГОРДОПОЛОВА

кандидат економічних наук, доцент

Відокремлений структурний підрозділ «Київський торговельно-економічний фаховий коледж Київського національного торговельно-економічного університету»

м. Київ, Україна

АНАЛІТИЧНІ ПРОЦЕДУРИ В АУДИТІ ПРОГНОЗУВАННЯ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

Ключовим завданням антикризового фінансового менеджменту є своєчасна і якісна діагностика кризових явищ, що дозволяє оперативнo вживати заходів для успішного їх подолання з найменшими втратами часу та коштів.

Передумови банкрутства виникають ще задовго до настання небезпеки банкрутства. Своєчасне виявлення фінансової кризи дасть можливість виявити слабкі сторони в діяльності господарюючого суб'єкта, ліквідація яких дозволить підвищити його ефективність і прибутковість. Несвоєчасне виявлення фінансової кризи на підприємстві ймовірно призведе до його банкрутства [1].

Питання прогнозування банкрутства суб'єктів господарювання тривалий час знаходиться у колі інтересів зарубіжних і вітчизняних науковців та практиків, оскільки своєчасне виявлення та оцінка глибини кризи є досить складним процесом, який вимагає постійного вивчення та вдосконалення. Від того, наскільки об'єктивно буде проведена оцінка ступеня ймовірності банкрутства підприємства, залежить його ціна та інвестиційна привабливість.

Хоча окреслена проблематика сформувалася порівняно нещодавно (середина минулого століття), дослідники наводять різні передумови її зародження. У публікації [2] відзначається, що ідея створення моделей прогнозування банкрутства підприємств на основі використання статистичного апарату та теорії ймовірності з'явилася в роки Великої депресії. Необхідність захисту інтересів кредиторів та інших суб'єктів ринку від загрози фінансових втрат зумовили зацікавленість у розробці інструментарію, який би дав змогу заздалегідь визначити «проблемні підприємства» та проводити відносно них відповідну фінансову політику.

Більш точними, на нашу думку, є аргументи, наведені А.В.Череп [3], згідно яких прогнозування банкрутства, як самостійний напрямок дослідження, виник після закінчення Другої світової війни (насамперед у США). Передумовою цьому було зростання кількості фінансово неспроможних підприємств у зв'язку з різким скороченням військових замовлень, нерівномірністю розвитку форм господарювання, процвітанням одних і розоренням інших фірм.

Передумовою виходу підприємств з фінансової кризи та відновлення його нормального функціонування виступає аудит прогнозування банкрутства, для проведення якого слід широко використовувати аналітичні процедури.

Одним з основних напрямків використання аналітичних процедур в аудиті прогнозування банкрутства підприємств є розрахунок різноманітних фінансових коефіцієнтів на базі даних фінансової звітності. Вітчизняні й закордонні автори пропонують різні процедури аналізу фінансової звітності, виходячи із цілей і завдань аналізу, інформаційної бази, технічного забезпечення, досвіду й кваліфікації фахівців.

В аналізі ймовірності банкрутства можна застосовувати таку систему показників:

- показники фінансових результатів;
- показники ефективності використання активів і пасивів підприємства;
- показники платоспроможності та фінансової стійкості;
- показники інвестиційної активності;
- показники організаційно-структурних змін в управлінні підприємством.

Для аналізу й оцінки можливого банкрутства застосовуються економіко-математичні методи і моделі, експертні оцінки, які з певним ступенем точності зазначають перспективну динаміку параметральних показників фінансового стану та платоспроможності підприємства.

З економіко-математичних методів, що використовуються для прогнозування банкрутства підприємств, найбільше часто застосовуваним на практиці є дискримінантний аналіз. Відповідно до даної методики досліджуються фінансові показники сукупності підприємств, що перебувають у кризовому стані, та будується оптимальна дискримінантна функція (модель), за допомогою якої можна з певним ступенем точності прогнозувати ймовірність банкрутства підприємства.

У процесі аналізу здійснюється вибір значимих фінансових показників, для яких визначається ваговий коефіцієнт дискримінантної функції, що визначає значення критерію Z ,

певного інтегрального показника, що характеризує фінансовий стан підприємства, за наведеним рівнянням:

$$Z = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + \dots + a_nx_n, \quad (1)$$

де Z – інтегральний показник фінансового стану;

$a_1 \dots a_n$ – параметри дискримінантної моделі, що визначають ступінь значимості відповідного фінансового коефіцієнта;

$x_1 \dots x_n$ – показники дискримінантної функції, фінансові коефіцієнти;

a_0 – вільний член дискримінантної функції, що формалізує значення

Далі за допомогою розробленої шкали за значенням розрахованих показників надається якісна характеристика фінансової ситуації на підприємстві.

У процесі діагностики банкрутства підприємства найчастіше застосовується багатовимірний аналіз відомого американського вченого – економіста Е.Альтмана, який в 1968 році розробив дво- і п'яти факторну Z -моделі. За двох факторною моделлю ймовірність банкрутства (індекс Z) визначається за значеннями коефіцієнтів покриття (K_n) і коефіцієнтів автономії (K_a) на підставі рівняння:

$$Z = -0,3877 - 1,0736 K_n + 0,0579 K_a, \quad (2)$$

Для підприємств, у яких значення $Z=0$, ймовірність банкрутства становить 50 %. Від'ємні значення Z ($Z<0$) свідчать про зменшення ймовірності банкрутства, а додатні ($Z>0$) – про підвищення зі зростанням значень (Z). Однак, така модель не дозволяє точно визначити ймовірність банкрутства тому, що в ній допускається похибка значень ($\Delta Z=+0,65$).

Для більш точної оцінки ймовірності банкрутства використовують п'яти факторну модель, за якою індекс Z розраховують за формулою:

$$Z = 1,2 K_1 + 1,4 K_2 + 3,3 K_3 + 0,6 K_4 + 0,999 K_5 \quad (3)$$

де, K_1 = власні оборотні кошти/власний капітал

K_2 = нерозподілений прибуток/валюту балансу

K_3 = чистий прибуток/валюту балансу

K_4 = ринкова вартість власного капіталу/залучений капітал

K_5 = виручка від реалізації продукції/валюту балансу

Всі індекси чи показники Z включають співвідношення між статтями балансу (звіту про фінансовий стан) та звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід). Індекси не враховують становище в країні в цілому, тенденції розвитку галузі, дохід та витрати споживачів, показників постачальників та конкурентів.

Моделі Альтмана використовувались та визначались на основі західних підприємств, вони не адаптовані до вітчизняної економіки, не враховують більшості показників, тому мають значні недоліки: використовують в оцінці банкрутства лише фінансові показники, не розраховуються показники рівня придатності основних засобів, фондівіддачі, матеріалоемності, плинності кадрів. Українським підприємствам коректнішим є застосування п'яти факторної моделі, розробленої у 1983 р. з такими оцінками індексу Z :

$$Z_K = 0,717 K_1 + 0,847 K_2 + 3,107 K_3 + 0,42 K_4^k + 0,995 K_5, \quad (4)$$

де K_4^k = балансова вартість власного капіталу/залучений капітал.

Граничне значення індексу Z_K дорівнює 1,23. Якщо $Z_K < 1,23$, то підприємству у найближчі два-три роки загрожує банкрутство; коли $Z_K > 1,23$, то фінансовий стан треба вважати стійким.

Крім індексу Альтмана, в практиці аналітичних оцінок ймовірності банкрутства використовують індекс Копана і Гольдера (Z_{KG}), за чотирьох факторними моделями розраховують індекс Z за тестами Тішоу (Z_i) і Таффлера (Z_T), також використовують модель, описану П. Праттом, за якою аналіз підприємства охоплює вісім етапів, інші моделі.

Український вчений проф. Вітлінський В.В. побудував галузеві статистичні моделі оцінки ймовірності банкрутства за параметрами зміни коефіцієнтів покриття і фінансової залежності, запропонував розрахунок коефіцієнта відновлення платоспроможності.

Отже, можна зробити висновок, що аналітичні процедури в аудиті ймовірності банкрутства є обов'язковими, а застосування економіко-математичних методів і моделей підвищує точність та оперативність результатів аудиту. Це сприяє зниженню ймовірності можливого банкрутства підприємств і оздоровленню їх фінансового стану.

Список використаних джерел

1. Гордополов В. Ю., Гордополова Н. В. Санаційний аудит як засіб запобігання банкрутства підприємства. Ефективна економіка. 2020. № 5. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7889>. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.5.18
2. Гудзь Т. Практика застосування зарубіжних та вітчизняних методик діагностики банкрутства підприємств / Т.Гудзь // Світ фінансів. – 2005. – Випуск 3-4 (4-5). – с.111–121.
3. Череп А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання: Підручник. – К.: Кондор, 2006. – 380 с.

Юлія ГРИНЕНКО

аспірантка

кафедри аудиту ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана»
м. Київ, Україна

ВИЗНАЧЕННЯ «РОЗУМНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПРИЧИНИ (ДІЛОВОЇ МЕТИ)» ПРИ АУДИТІ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ

Поняття «розумна економічна причина (ділова мета)» отримало своє нормативне закріплення в Податковому кодексі України (далі – ПКУ). Так, розумна економічна причина (ділова мета) – це причина, яка може бути наявна лише за умови, що платник податків має намір одержати економічний ефект у результаті господарської діяльності [1]. Економічний ефект, зокрема, але невинятково, передбачає приріст (збереження) активів платника податків та їх вартості, а так само створення умов для такого приросту (збереження) у майбутньому. Для цілей оподаткування вважається, що операція, здійснена з нерезидентами, не має розумної економічної причини (ділової мети), якщо основною ціллю або однією з головних цілей операції є несплата (неповна сплата) суми податків та/або зменшення обсягу оподаткованого прибутку платника податків або у зіставних умовах особа не була б готова придбати (продати) такі товари, роботи (послуги), нематеріальні активи, інші предмети господарських операцій, відмінні від товарів, у непов'язаних осіб.

З відповідного визначення випливає декілька принципових аспектів. По-перше, вбачається змістовна тотожність нормативних понять – «розумна економічна причина» та «ділова мета». По-друге, наявність самої ділової мети напряму залежить від економічного ефекту, який досягається через проваджувану суб'єктом господарювання діяльність, без наявності позитивного економічного ефекту ділова мета проваджуваних операцій за логікою нормотворця відсутня. По-третє, ділова мета — це категорія оціночна, суб'єктивна, оскільки основною ознакою наявності ділової мети є намір платника податків одержати економічний ефект. В Податковому кодексі наведено кілька ознак економічного ефекту, але при цьому підкреслено, що перелік не є винятковим. Перелік операцій, які не мають ділової мети, навпаки